

Reci
NE
nasilju

Reci NE nasilju

“Udaljavate se od stvarnosti kada vjerujete da postoji opravdan razlog za vašu patnju.” - Byron Katie-

Autorica:
Desa Kolesarić

Virovitica, studeni 2020.

IMPRESUM

Nakladnik
S.O.S. Virovitica -
savjetovanje, osnaživanje, suradnja

Urednica
Desa Kolesarić

Autorica
Desa Kolesarić

Grafičko oblikovanje i tisak
Grafiti Becker, Virovitica

Naklada
300 primjeraka

Ministarstvo rada, mirovinskoga
sustava, obitelji i socijalne politike

Tiskanje ove publikacije omogućilo je Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike u sklopu projekta "Reci NE nasilju" koji udruga S.O.S. Virovitica provodi u partnerstvu sa Centrom za socijalnu skrb, Virovitica. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost udruge S.O.S. Virovitica i ne izražava stajališta donatora.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek pod brojem 150224079.

ISBN 978-953-56062-9-1

SADRŽAJ

1. Što je obitelj	5
2. Nasilje nad ženama i nasilje u obitelji - stavovi i posljedice	6
3. Nasilje u obitelji	8
3.1. Nasilje u obitelji prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji	8
3.2. Na koga primjenjuju sankcije za počinjeno nasilje	9
3.3. Nasilje u obitelji kao izraz rodne neravnopravnosti	10
4. Oblici nasilja nad ženama	12
5. Zašto žene ostaju u nasilnom odnosu?	13
5.1. Neki od razloga zbog kojih žena ostaje u zajednici s nasilnikom	14
6. Nerazumijevanje i neprepoznavanje onoga što se događa žrtvi i otežava donošenje odluke za promjenu	16
6.1. Dinamika nasilja nad ženom (tzv. spirala nasilja)	16
6.2. Ponašanje žrtve kada dođe do nasilja i njena (ne) spremnost za promjenu stanja	17
6.3. Prepoznajete li ponašanje žrtve? Događa li se to vama?	19
6.4. Prepoznajete li neke oblike ponašanja vašeg partnera	19
6.5. Prepoznajete li neke oblike ponašanja u svojoj blizini	20
7. Mitovi i činjenice o nasilju u obitelji.	23
8. Nasilje se može i mora zaustaviti - prijavite nasilje	25
8.1. Prijavite nasilje - jer nitko ne zaslužuje život u nasilju	25
9. Dobro i važno je znati !	26
10. Sudjelovanje žrtve u svojstvu svjedoka/oštećenog u sudskom procesu	27
11. Bez svjedoka nema pravde	29
11.1. Prava žrtava	29
11.2. Tražiti pomoć prvi je korak u rješavanju problema	31
12. Podaci istraživanja - Hrvatska	32
12.1. Neka od istraživanja	32

UVOD

Publikacija je nastala s ciljem informiranja i osnaživanja žrtava rodno uvjetovanog nasilja za prijavljivanje nasilja i boljeg razumijevanja onoga što im se događa te pokazati im i poslati poruku da nisu same. Ponekada žrtve nisu svjesne što im se događa i ne prepoznaju određene oblike nasilja. Duboko ukorijenjeni stereotipi kao i neka društvena uvjerenja nastala bez uporišta u činjenicama djeluju na žrtvu tako da ostaje u odnosima koji za nju nisu dobri. Na žalost i kada se odluči na promjenu suoči se s još uvijek nedostatnom podrškom od strane društva i problemima prijave i procesuiranja koje je i pored uvedene žurnosti postupka još uvijek dugotrajno, iscrpljujuće i zbunjujuće za nju. Bezbroj je zakonodavnih, protokolarnih i inih mogućnosti na korištenju žrtvama nasilja no veliki broj njih je nerazumljiv, a žrtve slabo informirane. Publikacijom se nastoji osvijestiti žrtva zašto ponekad nema snage učiniti promjenu, ali i ukazati da je ona nužna za njezin život i zdravlje. Dio publikacije bavi se prepoznavanjem različitih oblika nasilja, prepoznavanja nekih oblika ponašanja te radi na osvještavanju činjenice da žrtve nemaju nikakvu krivicu ili odgovornost za to što im se događa, već da svu odgovornost za nasilno ponašanje snosi nasilnik.

Obitelj bi trebala biti izvor sigurnosti, ljubavi i sreće za svakog njezinog člana, no što učiniti kada to okruženje postane izvor nesigurnosti, dominacije pojedinaca, nasilja i straha.

Napraviti iskorak i promijeniti život iziskuje mnogo hrabrosti, ali potrebno je i poznavati mogućnosti koje pružaju zakonodavstvo i institucionalni mehanizmi. Hoće li, kada i kako žena žrtva obiteljskog nasilja tražiti pomoć ovisi, između ostalog, o njezinoj ekonomskoj i emocionalnoj vezanosti za partnera - nasilnika, o broju djece i materijalnoj situaciji u kojoj se nalazi, o tome je li u djetinjstvu bila izložena zlostavljanju kao i o stajalištu okoline i institucija koje bi trebale pružati pomoć ženama-žrtvama obiteljskog nasilja. Žrtve vrlo teško prolaze kroz labirint zakonodavstva, protokola o postupanju, ostvarivanja prava na besplatnu pravnu pomoć, sudjelovanja u sudskom procesu i zato nerijetko odustaju od ostvarivanja svojih prava, pa i samog prijavljivanja nasilja. Žrtve je potrebno osnažiti i vratiti im izgubljeno samopoštovanje i samopouzdanje. Upravo su zato važne S.O.S. linije i savjetovališta koja vode OCD za pružanje prve podrške, informacija, savjeta, izgradnje povjerenja kako se žrtva ne bi osjećala sama i napuštena na svome putu izlaska iz nasilja.

Možemo reći da je današnji zakonodavni i institucionalni okvir za zaštitu žrtava nasilja uvelike poboljšan no još uvijek postoje manjkavosti u provedbi i treba raditi na njihovom otklanjanju kao i na boljem informiranju građana i žrtava o nastalim promjenama i novim mogućnostima podrške. Svakako je važan i stav javnost o nasilju i poruke koje šaljemo kao društvo prema žrtvi. Pitanje je pružamo li kao društvo dovoljno sigurnosti žrtvi obiteljskog nasilja kada se odluči na prijavu i promjenu, je li jasna i stvarna poruka društva da za nasilje nema opravdanja.

Iako se nasilje u obitelji tradicionalno smatra privatnom obiteljskom stvari, pokazatelji ukazuju na ozbiljan javno zdravstveni problem.

Prema nekim mišljenjima, nasilje nad ženama je najveći izvanjski činitelj zdravstvenog rizika za žene i dovodi do više povreda negoli prometne nesreće, nezgode i razbojništva nad ženama zajedno. Riječ je, dakle, o problemu koji je osobni, obiteljski i javno zdravstveni!

Prema svemu ovome dolazimo do zaključka da nasilja nije i ne smije biti samo problem pojedinca (žrtve) već je to problem koji traži angažiranost i odgovornost cijelog društva. Samo uzajamnim povezivanjem svih institucija i nevladinih organizacija koje rade na zaštiti i unapređenju prava žrtava nasilja možemo ostvariti primjenu svih pozitivnih propisa koje smo donijeli.

1. ŠTO JE OBITELJ

Ne postoji jedinstvena definicija pojma obitelji. Kada govorimo o obitelji mnogi od nas imaju različito poimanje što je obitelj i toga tko sve čini obitelj i iz toga razloga ovdje ćemo iznijeti neka od razmišljanja što je to obitelj radi boljeg razumijevanja pojma obitelji u različitim kontekstima.

Svijet u kojem živimo izložen je stalnim promjenama, koje obuhvaćaju sve segmente društva utječe na to globalizacija, promjene razmišljanja, brzina razmjene informacija i promjena nekih životnih vrijednosti i navika pa se tako i shvaćanje pojma obitelji razlikuje od pojedinca do pojedinca i do društava do društva. Uzimajući sve to u obzir možemo reći da je u svojoj osnovi obitelj promjenjiva društvena zajednica, stara koliko i ljudski rod koja se mijenjala i prilagođavala društvenim promjenama.

“Pojedini postmodernisti iznose tezu da je između moderne i postmoderne obitelji došlo do fundamentalnog raskida. Smatraju da se ni jedan tip obitelji ne treba smatrati normom u odnosu na druge tipove obitelji. Dok se za moderna društva moglo reći da ih je karakterizirao jedan središnji, dominantan tip obitelji, današnja situacija posve je drugačija. Danas više nije moguće ponuditi jednu teoriju ‘obitelji kao takve’, budući da različiti tipovi obitelji zahtijevaju različita tumačenja”

(Haralambos; Holborn, 2002, 503).

2. NASILJE NAD ŽENAMA I NASILJE U OBITELJI - STAVOVI I POSLJEDICE

PROBLEM DRUŠTVA, A NE SAMO POJEDINCA

Dugo vremena je u našem društvu, egzistirao stav da je obiteljsko nasilje problem te obitelji i da okolina i društvo ne bi trebali imati bilo kakav utjecaj na to, po principu “to je njihova privatna stvar i ne treba se miješati u to” no pokazalo se da to nije tako i da to nije samo i isključivo privatna domena i to sagledano iz nekoliko aspekata:

- nasilje u obitelji je javnozdravstveni problem koji ima velike zdravstvene, socijalne ali i gospodarstvene posljedice za pojedinca, obitelj i zajednicu.
- Ekonomski aspekti nasilja izrazito su visoki: žene žrtve nasilja posjećuju dvaput više liječnika od ostalih, a troškovi liječenja su 2,5 puta viši.
- Istraživanje provedeno u Australiji pokazalo je da je obiteljsko nasilje pridonijelo 9 % ukupnim troškovima oboljenja među ženama od 15 do 44 godina, te da je bilo glavni uzročnik smrti, invalidnosti i oboljenja, više nego visoki krvni tlak, pušenje i pretilost

TEMELJ ZA PROMJENU POGLEDA NA OBITELJSKO NASILJE

Znanstvene spoznaje o razornim učincima nasilja u obitelji postale su dostupne i društveno relevantne tek u drugoj polovini 20. stoljeća i doprinijele su promjeni pogleda na obiteljsko nasilje.

- 60-ih godina prepoznat je “sindrom zlostavljanog djeteta” i počela se razvijati svijest rasprostranjenosti i zdravstvenim posljedicama fizičkog nasilja nad djecom.
- Početkom 70-ih počelo se ozbiljnije istraživati nasilje nad ženama i u partnerskim odnosima,
- 80-ih godina u stručnoj javnosti prepoznat je problem seksualnog zlostavljanja djece.
- Početkom 90-ih godina nasilje nad starijim osobama u obitelji.
- Velik broj epidemioloških istraživanja provedenih u različitim zemljama svijeta, empirijski podaci dugoročnim štetnim posljedicama obiteljskog nasilja te kliničko iskustvo suočili su stručnjake i javnost s činjenicom **da obitelj može biti vrlo nasilno okruženje.**
- Ta je spoznaja mnogim ljudima teško razumljiva, no ona je istodobno temelj za promjene koje se u suvremenom svijetu očituju kao odlučna netolerancija prema svakom obliku nasilja u bliskim vezama, što je dovelo do razvoja zakonodavstva koje omogućuje intervenciju društva

3. NASILJE U OBITELJI

Možemo pronaći nekoliko definicija i različitih stavova, pogleda i razumijevanja i tumačenja što je to nasilje u obitelji. Ono je svakako jedan od oblika rodno uvjetovanog nasilje, što proizlazi iz činjenice da su najčešće žrtve obiteljskog nasilja žene. No ovdje ćemo se baviti zakonskom definicijom obiteljskog nasilja, obuhvatom osoba koje se sankcioniraju prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji i definicijom koja opisuje oblike, načine i razlog nasilja u obitelji.

3.1. Nasilje u obitelji prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji

1. primjena fizičke sile uslijed koje nije nastupila tjelesna ozljeda
2. tjelesno kažnjavanje ili drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci
3. psihičko nasilje koje je kod žrtve prouzročilo povredu dostojanstva ili uznemirenost
4. spolno uznemiravanje
5. ekonomsko nasilje kao zabrana ili onemogućavanje korištenja zajedničke ili osobne imovine, raspolaganja osobnim prihodima ili imovine stečene osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i za skrb o djeci
6. zanemarivanje potreba osobe s invaliditetom ili osobe starije životne dobi koje dovodi do njezine uznemirenosti ili vrijeđa

njezino dostojanstvo i time joj nanosi tjelesne ili duševne patnje

(Članak 10. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji NN 126/19)

3.2. Na koga se primjenjuju sankcije za počinjeno nasilje

Sankcije prema Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji primjenjuju se na:

- (1) Osobe na koje se ovaj Zakon primjenjuje su: bračni drug, izvanbračni drug, životni partner, neformalni životni partner, njihova zajednička djeca te djeca svakog od njih, srodnici po krvi u ravnoj lozi, srodnici u pobočnoj lozi zaključno do trećeg stupnja, srodnici po tazbini do zaključno drugog stupnja, posvojitelj i posvojenik.
- (2) Odredbe ovog Zakona primjenjuju se i na bivšeg bračnog druga, bivšeg izvanbračnog druga, bivšeg životnog partnera, bivšeg neformalnog životnog partnera, osobe koje imaju zajedničko dijete te osobe koje žive u zajedničkom kućanstvu.
- (3) Osobe s invaliditetom i osobe starije životne dobi iz stavka 1. i 2. ovoga članka kao žrtve nasilja u obitelji uživaju posebnu zaštitu po ovom Zakonu.
- (4) Izvanbračni drug je osoba koja živi u izvanbračnoj zajednici koja ima trajniji karakter ili koja traje kraće vrijeme ako je u njoj rođeno zajedničko dijete.
- (5) Neformalni životni partner u smislu ovog Zakona je osoba koja živi u istospolnoj zajednici koja ima trajniji karakter.
- (6) Dijete je osoba koja nije navršila osamnaest godina života.
- (7) Žrtva nasilja u obitelji je osoba koja zbog počinjenja nasilja u obitelji trpi fizičke ili psihičke posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda.
- (8) Osoba od povjerenja je zakonski zastupnik ili druga punoljetna osoba po izboru žrtve nasilja u obitelji, osim ako je predložena ili pozvana u svojstvu svjedoka.
- (9) Osoba s invaliditetom je osoba koja ima dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprječavati njezino puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima.
- (10) Osoba starije životne dobi je osoba u dobi od 65 i više godina života.

(Članak 8. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji NN 126/19)

3.3. Nasilje u obitelji kao izraz rodne neravnopravnosti

“Nasilje u obitelji obilježeno je nastojanjem jednog člana obitelji da uporabom sile, zastrašivanja ili manipulacije uspostavi i održava kontrolu nad drugim članovima obitelji”

Jasno je vidljivo da se radi o neravnomjernoj raspodjeli moći, a stvara ga i podržava rodna neravnopravnost prisutna u društvu i zato kada govorimo o obiteljskom nasilju ustvari govorimo o rodno uvjetovanom nasilju, a to potvrđuju i činjenice koje se utemeljene na istraživanjima i službenim podacima o spolu žrtava i počinitelja nasilja.

Najčešće žrtve nasilja u obitelji su djeca, žene, starije osobe i osobe s invaliditetom.

Nasilje se ne događa slučajno nego služi tome da se svjesno iskazuje moć i kontrola. Uzroci ovakvog ponašanja su višestruki i složeni, te stoga traže i slojevit odgovor različitih segmenata društva. Nasilje u obitelji ima visoku cijenu koju plaćaju žrtve nasilja, najčešće žene i djeca i čitavo društvo. Jedan od najisplativijih pristupa je učinkovita prevencija nastanka nasilja u obitelji. U tom pogledu su vrlo važne javne kampanje, osvještavanje opće javnosti o neprihvatljivosti nasilja kao načina rješavanja bilo kojeg problema u obitelji te programi izobrazbe različitih ciljanih grupa u društvu.

Nasilje muškaraca povezano je s nasiljem struktura i diskriminacijom žena u društvu kojim dominiraju muškarci.

Feminističke organizacije su u čitavom svijetu pokrenule svijest o ovom problemu i svojim radom utjecale na izradu svih međunarodnih dokumenta, te pokrenule i osnovale niz usluga za pružanje pomoći i zaštite žene žrtava nasilja.

UN, Vijeće Evrope, Evropska unija, UNICEF, Svjetska zdravstvena organizacija i drugi prepoznali su da se radi o rodno utemeljenom nasilju koje proizlazi iz neravnopravnog odnosa moći među spolovima. Sve ove institucije prihvatile su upravo feminističku ekspertizu, te ju ugradile u osnovne međunarodne dokumente koje je RH preuzela u potpunosti i time se obvezala na njihovo provođenje.

4. OBLICI NASILJA NAD ŽENAMA

Prepoznavanje različitih oblika nasilja važno je za žrtvu, ali i za društvo jer nasilje nikada nema samo jedan oblik, ono je uvijek kombinacija nekoliko oblika nasilja. U našem društvu još uvijek se najčešće prepoznaje i “priznaje” fizičko nasilje iz razloga što je ono očito i ostavlja vidljive tragove ozljeda no u stvarnosti fizičko nasilje predstavlja tek dio nasilnog ponašanja. Zapravo nema slučajeva gdje postoji samo fizičko nasilje ili općenito samo jedan oblik nasilja. Nasilje u obitelji uvijek ima vrlo velik spektar različitih oblika nasilja koji se međusobno izmjenjuju.

Žene su najčešće žrtve nasilja u obitelji. U partnerskom nasilju kao počinitelji prevladavaju muškarci u odnosu na žene, u omjeru oko 9 : 1.

Od ukupnog broja slučajeva nasilja evidentiranih u sustavu socijalne skrbi, u 72 % slučajeva žrtve su bile ženske osobe, a u 87 % počinitelji su bili muškarci

Ovdje ćemo navesti neke oblike nasilja:

1. **Tjelesno nasilje:** Svi oblici tjelesnog zlostavljanja od guranja, šamaranja, čupanja kose, udaranja šakama i nogama, nanošenja povreda različitim sredstvima (predmetima i oružjem), opekotina, a koji mogu rezultirati lakim i/ili teškim tjelesnim ozljedama, invalidnošću pa sve do pokušaja ubojstva. Uključuje i zabranu spavanja, grijanja, hranjenja, zabranu potrebne zdravstvene njege, nasilje nad imovinom ili životinjama.
 2. **Psihičko nasilje:** Odnosi se na oblike zlostavljanja s ciljem uspostave moći i kontrole nad ženom. Ono obuhvaća različite zabrane, prijetnje, uvrede, ismijavanje, omalovažavanje, podcjenjivanje, obezvrjeđivanje, proglašavanje psihički bolesnom ili nestabilnom osobom, ucjene, kontrolu kretanja, izolaciju i sl.
 3. **Seksualno nasilje:** Odnosi se na tjelesno i psihičko seksualno nasilje, a obuhvaća seksualnu zloupotrebu, silovanje u braku, prisilne seksualne radnje, seksualno uznemiravanje, i dr.
- Definicija seksualnog nasilja:** Seksualno nasilje je čin **moći i kontrole**, iskazan na seksualan način, a koji je **neželjen**, za koji

nije dan **pristanak** ili on nije dan slobodno i svjesno. Čin može biti **vizualan, verbalni i/ili fizički**, a koji je osoba doživjela (tokom ili kasnije) kao **prijetnju, poniženje, povredu i/ili napad**. Može, a ne mora uključivati prijetnju, prinudu i/ili prisilu. (Mamula i Popadić, 2018.)

4. **Ekonomsko nasilje:** Uključuje oduzimanje materijalnih sredstava, neplaćanje alimentacije i sve druge oblike uskraćivanja sredstava za život (hrane i osnovnih potreba), kontrolirano zapošljavanje ili zabrana zapošljavanja, itd.

*Jedna od pet žena tijekom života preživi
pokušaj silovanja i/ili silovanje
Između 14% i 25% žena doživjelo je neki oblik seksualnog
nasilja od intimnih partnera za vrijeme veze/braka*

5. ZAŠTO ŽENE OSTAJU U NASILNOM ODNOSU?

Ovo je pitanje na koje odgovor treba dati društvo u cjelini i to pitajući se: kakva nam je prevencija, kako se ponašamo i što izjavljujemo u javnom prostoru, pružamo li dovoljno podrške žrtvi, koliko sustavno opterećujemo i viktimiziramo žrtvu kada odluči prijaviti nasilje, kakve su nam kazne za počinitelje, imamo li dovoljno servisa za žrtve kojima treba pomoć i podrška i niz drugih pitanja. Kad barem na dio tih pitanja budu pozitivni odgovori možemo očekivati da žrtve neće dugi niz godina šutjeti i trpjeti nasilje.

Dok nemamo puno odgovora na postavljena pitanja pokušajmo razumjeti zašto žene ostaju dugi niz godina u nasilnim vezama. Pođimo od činjenice da bi obitelj kao najznačajnija zajednica svakog pojedinca trebala biti prostor sigurnosti, ljubavi i podržavanja za svakog njezinog člana. No što ako to nije tako, a nažalost, statistike pokazuju da to u velikom broju obitelji nije tako i da se unutar obitelji događa veliki broj nasilja i da okruženje koje bi trebalo biti najsigurnije postaje naj ne sigurnije okruženje za žene koje trpe nasilje.

Napraviti prvi korak i promijeniti život iziskuje mnogo hrabrosti, a kada ti je polazište strah za sebe i djecu, neimaština, sram, izgubljeno povjerenje, nisko samopouzdanje i samopoštovanje, izostanak podrške okoline, slaba informiranost onda to može biti ne zamislivo teško, što u stvarnosti i jeste za žene žrtve nasilja.

Kada i kako će žena žrtva nasilja donijeti odluku o ostanku ili izlasku iz nasilne veze ovisi o svemu gore navedenom ali i o nekim osobnim razlozima same žene, odgoju i očekivanja zajednice u kojoj obitelj živi, a koja ne rijetko vrlo oštro osuđuje ženu koja se odluči na napuštanje nasilnog partnera

5.1. Neki od razloga zbog kojih žena ostaje u zajednici s nasilnikom

Strah - veliki broj žena jednostavno se boji napustiti partnera, strahuju za vlastitu sigurnost i za sigurnost djece.

Djeca - ne žele napustiti partnera jer *djeci treba otac*. Pretpostavka da djeci treba otac, kakav god da je proizlazi iz predrasuda društva, a neispravna je i dovodi do ozbiljnih posljedica za samu ženu i djecu koja odrastaju u takvoj obitelji. Sva istraživanja pokazuju da djeca koja odrastaju u obiteljima gdje otac zlostavlja majku vrlo često preuzimaju te obrasce ponašanja.

U Hrvatskoj se svakih 15 minuta fizički napadne jedna žena, svaka treća je žrtva fizičkog nasilja, a čak 83% ih nikada ne prijavi zlostavljača!!!! Zašto šute i trpe i prikrivaju nasilje? Žene koje prijave nasilje u prosjeku 7-13 godina trpe sve prije nego se odluče na prijavu! Pa da je 7-13 dana bilo bi previše. Veliki broj žena trpi nasilje - zašto?

Ekonomska ovisnost o muškarcu - Veliki broj žena je nezaposlen i nema vlastitih sredstava za život. Nekim ženama partneri brane da se zaposle iako su obrazovane i sposobne. Takvo ponašanje muškaraca se zapravo odvija s vrlo jednostavnim ciljem - uspostavljanjem kontrole nad ženinim životom.

Nepovjerenje - dio žena nema povjerenja u institucije, ne vjeruju da će im policija, pravosuđe, liječnik ili socijalni radnik pomoći ili uopće razumjeti njihov problem. Na koncu, postoje žene koje su odrasle u vrlo patrijarhalnom okruženju i smatraju da je nasilničko ponašanje spolna uloga muškarca. Takvo ponašanje sagledavaju kao normalno.

Pronalazak opravdanja za postupke nasilnika - česta je pojava da žena *poriče ono što joj se događa* i tako zavarava samu sebe i uljepšava stvarnost. Sama se pokušava uvjeriti da njen brak nije loš brak i da može promijeniti svog partnera te postoji neka vrsta emocionalne povezanosti.

Samo-okrivljavanje - proizlazi iz niskog samopouzdanja i žena opravdava ponašanje svog partnera tražeći uzroke nasilnog ponašanja partnera u sebi. Smatraju da su same krive za to što im se događa, da nešto ne valja s njima ili u njihovom ponašanju, da nisu dovoljno dobre partnerice ili majke.

Osuda okoline - okolina često smatra da je veza u kojoj se žena nalazi njen izbor, dobre supruge i majke nitko ne tuče, da vjerojatno žena izaziva nasilnika. Ljubomora i materijalno zbrinjavanje obitelji često se prihvaća kao mjerilo brige i ljubavi za obitelj.

Sram - dio žena ne želi da njihova priča postane javna jer to smatraju vlastitom sramotom i neuspjehom - a zapravo je to sramota nasilnika i društvo bi se prema njemu tako trebalo postaviti.

Počinitelji koji su fizički nasilni prema partnericama, često su i seksualno nasilni (najviša korelacija)
Kada je prisutno nasilje u obitelji - 40% i 45% žena doživjet će seksualno nasilje

6. NERAZUMIJEVANJE I NEPREPOZNAVANJE ONOGA ŠTO SE DOGADA ŽRTVI I OTEŽAVA DONOŠENJE ODLUKE ZA PROMJENU

6.1. Dinamika nasilja nad ženom (tzv. spirala nasilja)

Nerijetko se nasilje nad ženama u obitelji promatra kao epizodni događaj ili trenutak koji je izmakao kontroli. Zapravo je riječ dugotrajnom i kontinuiranom nasilnom obrascu ponašanja koji se odvija kroz nekoliko faza. Kod dugotrajnog zlostavljanja govorimo o tzv. *Spirali nasilja* u kojoj se izmjenjuju tri faze:

1. faza stvaranja tenzija (započinjanje jačanje, eskalacija),
2. nasilna faza (eksplozija, nasilno ponašanje) i
3. faza „medenog mjeseca“ (žaljenje, ispričavanje).

U fazi stvaranja tenzije nasilnikov stres i napetost rastu, žena postaje svjesna da je napad neizbježan, javljaju se manji incidenti, žena nastoji smiriti situaciju, ali sporovi ostaju neriješeni, zlovolja muškarca ostaje, raste s vremenom i pretvara se u srdžbu. Mnogi muškarci počinju više konzumirati alkohol i pokušavaju izbjeći konflikt. Tijekom ove faze dolazi do emocionalnog (psihičkog) zlostavljanja i popratnog uništavanja ženinog osjećaja vlastite vrijednosti i samoodređenja. Ova faza je karakterizirana željom zlostavljača za ekstremnom kontrolom nad svojom suprugom i obitelji. Ženine manje pogreške dočekane su neprijateljskim verbalnim napadima, često biva optužena za stvari koje nije učinila, često biva stavljena je u izolaciju te joj se dozvoljava komunikacija samo s određenim osobama ili nijednom osobom uopće.

Tijekom dana, tjedana i mjeseci tenzija raste i na kraju dolazi do erupcije u eksplozivno tjelesno nasilje prema ženi kao ulazak u nasilnu fazu.

Gotovo odmah tenzija popušta i počinje faza „medenog mjeseca“. Tada je zlostavljač tipično ludo zaljubljen, ispričava se i pun je kajanja. On moli za oprost i obećava kako neće više nikad biti nasilan prema ženi koju voli. Kako vrijeme prolazi on ponovo nastoji uspostaviti kontrolu nad svojom suprugom/partnericom i obitelji, postepeno tenzija raste i krug se nastavlja.

Napomena: Spirala nasilja opisuje kako dolazi do nasilja, ali samo kad se radi o tipu muškarca nasilnika koji ne zna postupati u situaciji sukoba i koji ne prepoznaje svoje osjećaje, pa tako ljubomoru, tugu i strah manifestira ljutnjom. Također ima slabo razvijene komunikacijske vještine i uzak raspon strategija suočavanja sa stresom. Spiralom nasilja nije moguće objasniti dinamiku nasilja u obitelji u kojoj muškarac ženu doživljava kao svoje vlasništvo, te vjeruje da je njegovo pravo i dužnost udariti ženu kad „zasluži“, ali i preventivno.

6.2. Ponašanje žrtve kada dođe do nasilja i njena (ne) spremnost za promjenu stanja

Izbor ponašanja zlostavljane žene u većini slučajeva ovisi o tome kakav ona ima stav prema nasilju u obitelji. Tu svakako veliku ulogu ima odgoj i odnosi u obitelji u kojima je osoba odrastala. Moramo imati na umu i činjenicu da su mnoge žene žrtve nasilja zarobljenice svog doma bez prijatelja ili poznatih, bez ikakvih financijskih sredstava, imovine ili zaposlenja. No trebamo se ovdje zapitati slušamo li ih dovoljno, prepoznajemo li njihove pozive za pomoć i što im mi to kao društvo nudimo kada odluče nešto promijeniti i u tom kontekstu sagledati zašto se odlučuju za tišinu.

Neki od načina ponašanja mogu se svrstati u:

1. Negiranje problema

Žene se prave da problem ne postoji te niti ne traže moguća rješenja. Česta posljedica ovakvog ponašanja je neodgovarajuće zdravstveno ponašanje kao što je prekomjerno uzimanje lijekova, prekomjerno konzumiranje alkohola ili droga, pretjerano ili nedovoljno jedenje.

Odgovor žene na zlostavljanje često je ograničen mogućnostima koje ima na raspolaganju Ipak, pokazalo se da se 66% žena učinkovito fizički brani, 41% žena privremeno napušta dom, 20% žena pomoć traži izvan kuće, 25% napušta nasilnu vezu unutar prve 4 godine, 70% napusti nasilnog partner kad-tad.

2. Preoblikovanje problema, samoopuživanje i traženje opravdanja

Preoblikovanje veličine problema zapravo znači da kod žene postoji nada i očekivanje da će stvari krenuti na bolje zbog toga jer se oni vole, imaju zajedničku djecu, imovinu i sl. Dio žena opravdava nasilno ponašanje partnera najčešće tražeći uzroke u vlastitom ponašanju izjavama kao što su „Možda sama izazivam nevolju“, „On je nagle naravi, a ja ga provociram kad nešto prigovaram“, „Divan je kad ne pije“, „Kad bih mu mogla pokazati da ga više volim, prestao bi me tući“.

3. Traženje socijalne potpore

Dio žena u kriznoj situaciji traži pomoć od dobrih prijatelja, susjeda ili rodbine jer smatraju da im oni mogu više pomoći nego institucije (socijalni radnik, liječnik, policija i sl.)

5. Aktivno rješavanje problema

Uz prilagodbu na svakodnevnu situaciju žena zna imati skriveno rješenje koje će joj pomoći u kriznoj situaciji. Najčešće je to plan kuda i kako otići ako situacija postane opasna, ako izgubi kontrolu nad njom ili dotadašnja ponašanja ne daju rezultat. Žene koje trpe teže nasilje češće napuštaju partnera ili traže pomoć, dok se žene koje trpe manje teško nasilje učinkovito same brane. Ono što promatraču može izgledati kao nedostatak ženinog odgovora može u stvari biti proračunata ocjena što je potrebno za preživljavanje u braku, te zaštitu djece.

Živjeti slobodno i bez nasilja ljudsko je pravo!

O nasilju u obitelji postoje brojni mitovi koje je teško izmijeniti jer se čini da sadrže zrnce istine

6.3. Prepoznajete li ponašanje žrtve? Događa li se to vama?

- Bojite se partnerovog bijesa ili ljubomore
- Ne vidate obitelj i prijatelje jer vaš partner to ne odobrava ili jer kaže da vi trebate samo jedno drugo
- Redovito izabirete mjesto izlaska ili druženja sukladno partnerovim željama
- Često mislite kako trebate biti veoma oprezni kako ne bi razljutili partnera
- Koristite alkohol ili droge kako bi pobjegli od realnosti
- Često sumnjate u svoje sposobnosti i osjećate se nemoćnom
- Misлите da je djeci potreban otac ma kakav on bio
- Bojite se osude okoline
- Čini vam se da se život nikada neće promijeniti, da izlaza nema

6.4. Prepoznajete li neke oblike ponašanja vašeg partnera

Svaku treću ženu na svijetu i njihovu djecu pogađa obiteljsko nasilje.

Ponekad ponašanje osobe sa kojom smo u emocionalnom odnosu prepoznajemo kao privrženost i ljubav, a ona može biti znak posesivnosti, ljubomore i kontrole.

Prepoznajete li neke osobine kod svog partnera

- Kontinuirano vrijeđanje, ponižavanje pred drugima ili pak pokazivanje vrlo smirenog ponašanje u prisutnost drugih ljudi, no nasilan je kad nema svjedoka
- Pokušava vas uvjeriti kako ste glupi, bezvrijedni ili ludi ili vam prijeti smještajem u mentalnu instituciju
- Ne dozvoljava vam izlaske i održavanje kontakata s prijateljima i rodbinom
- Konstantno je ljubomoran na sve vama bliske ljude
- On određuje kako ćete izgledati
- Odnosi se prema vama kao seksualnom objektu (tjera vas na seksualne aktivnosti koje ne želite, ozljeđuje vas ili ponižava pomoću seksa)
- Nepredvidljiv je i nagle čudi
- Razbija stvari ili ih baca prema vama kad je 'loše volje'
- Ne dozvoljava vam da se zaposlite, niti vam daje novac
- Uvijek krivi vas (ili druge) za svoje probleme

- Zlostavljao je svoju ženu/curu u prijašnjim vezama
- Prijeti da će ubiti vas ili sebe ako ga ostavite
- Ima nizak prag tolerancije i bilo što može biti povod za fizički napad

6.5. Prepoznajete li neke oblike ponašanja u svojoj blizini

Bilo bi neozbiljno i netočno reći da postoje točne karakteristike nasilnika i da je to jednostavno prepoznati no postoji niz karakteristika koje se učestalo javljaju kod osoba sklonih nasilju. Neke od karakteristika koje su prepoznate kao prisutnije kod osoba sklonih nasilju:

Ovisnost o alkoholu i/ili drogama: Uživanje alkohola ili droga je isprika za nasilno ponašanje, ali ne i njegov **uzrok**. Zasiurno će se muškarac agresivnije ponašati pod utjecajem alkohola ili neke droge, ali oni se mogu smatrati jedino okidačima koji će doprinijeti tome da do nasilnog ponašanja dođe.

Sklonost ljutnji i burnim reakcijama: Muškarac koji previše burno reagira na nedostatak slobodnog mjesta za parkiranje ili ako ga netko gurne u prolazu, muškarac koji često lupa šakom o zid, lomi predmete ili baca stvari u izljev bijesa, vjerojatno će sve to jednog dana usmjeriti na blisku osobu. Muškarci koji tuku žene su oni koji ne mogu izaći na kraj sa frustracijama i koji to preobraćuju u nasilje kao rješenje svojih problema.

Sve emocije su u vidu ljutnje: Kada je frustriran prikazuje to kroz ljutnju. Kad je tužan poseže za alkoholom i izaziva sukob (muškarci ne plaču). Kad je sretan drogira se da proslavi i zatim traži sukob (za njih je borba uzbudljiva i zabavna).

Naglašena posesivnost: Muškarac brani ženi da izlazi iz kuće, brani joj da se viđa s prijateljicama ili rodbinom, nigdje joj ne dozvoljava da ide sama, zove na kućni telefon desetak puta dnevno kako bi provjerio je li izašla, a ako je ne nađe ili je linija zauzeta, to se kažnjava nasiljem. Istovremeno, on voli društvo, voli biti u krugu svoje obitelji ili prijatelja, ali njoj društveni život nije dozvoljen.

Izražena učestala ljubomora: Nasilni muškarci redovito svoje partnerice optužuju za nevjeru, sumnjaju na svaku osobu muškog spola koja joj se obrati, simptome nekih bolesti pripisuju činjenici da je imala spolni odnos s nekim drugim muškarcem (npr. u slučaju prehlade znaju optužiti za oralni seks s drugim). Ovakva vrsta iracionalne ljubomore može imati dva objašnjenja, ili je on jako nesigurna osoba ili i sam ima vanbračne seksualne veze.

Sklonost nasilju u vezi prije braka: Fizičko nasilje u vrijeme hodanja je garancija za kasnije nasilje. Ukoliko nasilje postane dio jednog partnerskog odnosa, taj će se odnos razvijati sa sve većim intenzitetom i prisutnošću nasilnog ponašanja.

Grubo izražavanje - verbalno nasilje: Ova vrsta nasilja redovito prati fizičko nasilje. Nerijetko muškarci vrijeđaju svoje partnerice svakakvim pogrđnim imenima ili uvredama no, također znaju i na vrlo suptilan način vrijeđati ženu, npr. kroz izražavanje nezadovoljstva za pojedine stvari (neuredna kuća, zapuštena djeca, ona kao bezvrijedna ili nesposobna). Takva vrsta nasilja doprinosi srozavanju ženinog samopoštovanja.

Odrastanje u nasilnoj obitelji - usvojeni model ponašanja: Većina nasilnih muškaraca je u svome djetinjstvu bila izložena nasilju, bilo kao žrtva ili pak svjedok nasilja nad svojom majkom. Odrastajući uz oca koji se tako ponaša u vlastitoj obitelji, dječaci dobivaju poruku da je takvo ponašanje normalno pa i sami postaju nasilnicima kad odrastu, odnosno već i u adolescentnoj fazi (nasilje u vezama).

Nepredvidivo ponašanje: Žene često ne mogu predvidjeti ponašanje svog partnera. On može biti vrlo staložen i tolerantan jedan dan, a već sljedeći imati ispade bijesa.

Okrutnost prema životinjama: Muškarac koji je okrutan prema životinjama vrlo vjerojatno će biti nasilan prema bliskim osobama. Svaki muškarac koji na okrutan način tuče psa ili druge kućne ljubimce trebao bi biti smatran potencijalnim nasilnikom prema partnerici.

Umanjivanje vlastite nasilnosti: Nasilnici često poriču svoje nasilno ponašanje ili ga umanjuju, prvenstveno sebi, ali i drugima („Nisam je udario, samo sam je malo gurnuo“). Potiskujući istinu, sami sebe uvjere da je to zaista tako te gube kontakt sa svojom nasilnim ponašanjem, a zatim to uvjerenje dijele sa svojom partnericom i drugim osobama. Nije rijedak slučaj da muškarac udari ženu i dan kasnije gledajući njenu ozljedu pita „Što ti se to dogodilo?“.

Nizak nivo samopoštovanja: Općenito, on se osjeća nemoćan i beskoristan u svijetu i ima nisko mišljenje o samom sebi. To ne mora uvijek biti očito, ali mnogi koji se čine uspješnim mogu gajiti osjećaj uskraćenosti i nezadovoljstva. Oni često napadaju svoje žene kad osjećaju da je njihova muškost ugrožena.

Sklonost kontroli drugih - novca, vremena: Nasilni muškarci vole financijski kontrolirati svoju partnericu. Oni odlučuju koliko će novaca dobiti i nerijetko navode ženu da mora moliti i za najmanji iznos. Ta ekonomska ovisnost vrlo često priječi žene u njihovoj odluci da napuste nasilnika.

Dvostruka ličnost: U periodima kad nema potrebu za nasilnim ponašanjem muškarac ostavlja dojam prijatnog i šarmantnog čovjeka, osobito prema van. Nerijetko se događa da oni imaju razdoblja kad se ponašaju kao muževi i očevi puni nježnosti i ljubavi, a zatim nastupaju razdoblja kad se pretvaraju u zvijeri. Žene s vremenom razviju predosjećaj za razmjenu tih razdoblja. Nesreća je u tome što se oni u društvu prikazuju kao savršeni partneri i očevi pa kasnije drugi ne vjeruju ženi kad govori o tome kakav je on u stvarnosti.

Kajanje: Uvijek se iznova kaje za onim što je učinio i traži drugu priliku. Redovito obećaje da je to zadnji put, da se neće ponoviti,

ali isto tako redovito ponavlja svoje nasilno ponašanje čim ponovo stekne ženino povjerenje.

7. MITOVI I ČINJENICE O NASILJU U OBITELJI

Ponekad mitovi nadjačaju činjenicu i zamagle pogled na stvarnost

Zašto nam se događa da mitovi nadjačaju činjenicu i pogled na stvarnost?

- Kada ljudi ne raspoložu pravim činjenicama o nekoj pojavi, nastaje specifičan oblik uvjerenja - mit. Mitovi pružaju prikladna, ali pojednostavljena objašnjenja složenih socijalni pojava. Kada se ponavljaju dovoljno često, postaju "opće-prihvaćena mudrost" i poprimaju privid dobro utemeljenih činjenica. Uz to, mitovi se u pravilu temelje na

pretpostavci da se "takve" stvari događaju "drugima", što smanjuje osjećaj osobne ranjivosti pojedinca i smanjuju strahovanja (Barnet i sur., 1997. prema Ajduković, M., 2004.).

Postoji još jedan važan razlog zašto se nasilje ponekada predugo tolerira, a to je da žrtva ostaje zarobljena u mitu i ne vidi činjenice i zato trebamo osvijestiti postojanje tih mitova i odbaciti ih kao neprihvatljive i vođeni činjenicama napraviti ispravne odluke za svoj život.

- **Mit:** Žrtva uzrokuje nasilje. Zlostavljana žena "je to tražila".
Činjenica: Zlostavljač uzrokuje nasilje. On je odgovoran za svoje ponašanje.
- **Mit:** Žrtve uživaju u nasilju. Da nije tako, otišle bi od zlostavljača.
Činjenica: Nitko ne uživa kada je zlostavljan.
- **Mit:** Nasilje u obitelji i među bračnim partnerima je njihova privatna stvar.
Činjenica: Nasilje u obitelji je ozbiljan društveni problem.
- **Mit:** Ako žrtva napusti zlostavljača, nasilje će prestati.
Činjenica: Većina žrtava je u većoj opasnosti kad ostavi zlostavljača.

- **Mit:** Zlostavljanje u obitelji se događa samo u nižim društvenim slojevima.
Činjenica: Nasilje u obitelji se zbiva u svim društvenim slojevima
- **Mit:** Učestalost nasilja u obitelji je pretjerano naglašena, to i nije tako veliki problem.
Činjenica: Bez obzira na statističke pokazatelje, nasilje u obitelji je značajan društveni problem.
- **Mit:** Žene su nasilne kao i muškarci.
Činjenica: Muškarci su značajno češće počinitelji nasilja u obitelji.
- **Mit:** Zlostavljane žene biraju nasilne partnere. Čak i kada ta žena ostavi nasilnog partnera, naći će drugog koji će je ponovno tući.
Činjenica: Iako dio zlostavljanih žena ponovno nađe nasilnog partnera, žene ih ne traže i ne teže nasilnom odnosu.
- **Mit:** Tjelesni napad muškarca na partnericu izolirani je događaj i vjerojatnost njegovog ponavljanja je mala.
Činjenica: Tjelesno nasilje je dio složenog obrasca moći i kontrole u partnerskom odnosu.
- **Mit:** Muškarac koji samo prijete tjelesnim ozljeđivanjem svojoj partnerici nije zlostavljač.
Činjenica: Prijetnje pretpostavljaju specifičan oblik zlostavljanja.
- **Mit:** Bračne tučnjave nisu ozbiljne. To se događa u svakom braku.
Činjenica: Bračne tučnjave su ozbiljne i zahtijevaju pozornost društva.
- **Mit:** Djeca trebaju svog oca iako je nasilan prema njihovoj majci. Žena bi za dobro djece trebala ostati s takvim partnerom.
Činjenica: Odrastanjem u takvoj obitelji djeca uče biti nasilna.
- **Mit:** Nasilje i ljubav ne idu zajedno.
Činjenica: Ljubav ne uključuje nasilje.

8. NASILJE SE MOŽE I MORA ZAUSTAVITI - PRIJAVITE NASILJE

Ne zaboravite

- Vi ste vrijedna osoba i imate pravo na život bez nasilja i omalovažavanja
- Vi niste krivi za to što vam se događa i ne zaslužujete da vas se zlostavlja
- Nasilnik je odgovoran za nasilje koje je izvršio i time je počinio zakonom kažnjivo djelo
- Materijalne stvari su nadoknadive, no vaša sigurnost, osobnost i zdravlje nisu
- Nije u vašem interesu tajiti da vas partner zlostavlja! Recite to drugima! Vodite dnevnik!
- Nemojte vjerovati da ste takvi kakvom vas smatra vaš partner.
- Odgovorni ste samo za svoje postupke, a ne i za postupke vašeg partnera
- Tražite pomoć i dozvolite da vam drugi pomognu. Nitko ne može "raskinuti vezu" umjesto vas ali vam može pružiti podršku u trenucima slabosti.

Učinite nešto za svoje samopoštovanje i samopouzdanje bez toga svaki korak izgleda nemoguć- oslobodite se krivnje, osnažite se.

8.1. Prijavite nasilje - jer nitko ne zaslužuje život u nasilju.

Ako ste doživjeli nasilje (fizičko, psihičko, seksualno, ekonomsko) ili ga svakodnevno proživljavate - **prijavite nasilje!**

Prijava nasilja u obitelji i drugih oblika rodno utemeljenog nasilja vrlo je važan korak u zaustavljanju i sprječavanju nasilja !

Posljedice nasilja u obitelji su brojne i dalekosežne. Ne pogađaju samo žrtvu, već ostavljaju trag na cijelu obitelj, a pogotovo na djecu bilo da su i ona preživjela neki od oblika nasilja, ili su svjedočila istom.

Nasilje možete prijaviti:

- Policiji - telefonom anonimno na broj 192 - svaki telefonski razgovor se snima, a poziv na ovaj broj je besplatan za pozive s fiksnih i mobilnih linija
 - osobno dolaskom u najbližu policijsku postaju
 - putem online aplikacije „Red button”(namijenjeno djeci)
 - preko pametnih telefona putem aplikacije „MUP- sigurnost i povjerenje“
- državnom odvjetništvu
- nadležnom centru za socijalnu skrb
- nevladinoj organizaciji

- Možete nazvati i broj 112 i recite što vam se događa i zatražite policijsko postupanje zbog nasilja u obitelji.
- Sve relevantne institucije dužne su uputiti žrtvu na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu, na nadležne odjele za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima kao i organizacije civilnog društva i Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja - 116 006 (Udruga za podršku žrtvama i svjedocima)

9. DOBRO I VAŽNO JE ZNATI !

Postupanje policije

Temeljna je dužnost policije prekinuti nasilje i pružiti pomoć žrtvi.

Policijski djelatnik je dužan uzeti vašu izjavu. Uz osobne podatke vas i nasilnika, važno je da policiji kažete sve važne obavijesti o vašem slučaju. Opišite slučaj nasilja, da li je netko bio prisutan (djeca, susjedi, rodbina i dr.), da li se to već prije događalo, kada i kako, da li i druge vama bliske osobe znaju za te događaje, da li počinitelj sklon nasilju i prema drugim članovima obitelji, da li je prije procesuiran ili kažnjavao za slična djela, posjeduje li oružje, da li je sklon alkoholu ili drogama. Ukoliko imate djecu neizostavno recite da li su i ona bila žrtve nasilja i da li su bili svjedoci nasilja nad vama.

Posjetite liječnika

Ako imate fizičke povrede važno je otići liječniku u neku od zdravstvenih ustanova: bolnicu, privatnu liječničku ordinaciju ili dom zdravlja prema mjestu stanovanja. Nužno je da zaliječite povrede, ali je isto tako važno radi daljnjih sudskih postupaka i procesa dokazivanja dobiti povijest bolesti, tj. potvrdu o povredama. To će vam biti potrebno u koliko se odlučite na privatnu tužbu, prekršajnu prijavu ili prijedlog za progon. Nužno je iskreno reći liječniku da ste povrede zadobili zlostavljanjem, a to bi vas liječnik i sam trebao pitati, no u slučaju da vas ne pita recite sami kako bi se povrede zabilježile u dokumentaciju.

U slučaju seksualnog zlostavljanja trebali biste odmah otići liječniku prije nego što nešto popijete, pojedete i prije pranja. Najbolje bi bilo odmah se javiti na pregled ginekologu i liječniku.

10. SUDJELOVANJE ŽRTVE U SVOJSTVU SVJEDOKA/ OŠTEĆENOG U SUDSKOM PROCESU

Kratki podsjetnik s osnovnim pojmovima i smjernicama za žrtve nasilja u tijeku sudskog procesa.

Svjedok

Vi kao žrtva obiteljskog nasilja biti ćete **pozvani na sud u svojstvu svjedoka**. Vaša je građanska dužnost svjedočiti te se **morate odazvati** pozivu na sud. Zakon propisuje posebnu „**blagodat nesvjedočenja**“ uskom krugu rodbine okrivljenog (bračni drug, izvanbračnom partneru, rođaci u uspravnoj lozi, u pobočnoj do drugog stupnja te rođaci po tazbini zaključno s drugim stupnjem)

Ukoliko bi vam svjedočenje predstavljalo izniman napor i nelagodu vi kao žrtva obiteljskog nasilja stoga možete iskoristiti navedenu blagodat te odbiti svjedočenje, ali morate znati koja druga dokazna sredstva stoje sudu na raspolaganju u svrhu dokazivanja čina nasilja (medicinska dokumentacija, izjave svjedoka, očevidaca...), jer **ukoliko ne postoje drugi dokazi** osim vašeg iskaza sud neće moći utvrditi što se dogodilo te će **počinitelja osloboditi zbog nedostatka dokaza**.

Zaštita svjedoka

Odredbe zakona o kaznenom postupku (ZKP) predviđaju zaštitu svjedoka.

Najjednostavnija definicija svjedoka je: svjedok osoba različita od okrivljenika, a za koju je vjerojatno da će moći dati obavijesti o činjenicama koje su predmetom utvrđivanja u kaznenom postupku i koju je sud pozvao da o njima da svoj iskaz.

Važan čimbenik u zaštiti svjedoka je obveza čuvanja tajne o svjedoku, isključivanje javnosti s glavne rasprave, ograničenje snimanja rasprave, mjere za održavanje rada u sudnici, određivanje mjera opreza zabrane približavanja i zabrane uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom (čl.90 st.2.t.4.ZKP)

Za maloljetne svjedoke ili djecu predviđeni su drugi, posebni načini zaštite vezani uz njihovo ispitivanje.

Oštećena stranka u postupku - žrtva

Kao oštećena stranka u postupku možete angažirati svog odvjetnika, a ukoliko nemate financijskih sredstava možete zatražiti besplatnu pravnu pomoć. Možete koristiti i usluge nevladinih organizacija koje se bave problemima obiteljskog nasilja i imaju volontere ili uposlenike koji vam mogu dati pravni inicijalni savjet i uputiti vas u ostvarivanje vaših prava.

Kao oštećenik/ica, vi imate položaj sudionika u postupku te sve do završetka postupka pred sudom možete staviti zahtjev da sud obveže okrivljenika na naknadu štete koja vam je prouzročena nasiljem. Možete predlagati izvođenje potrebnih dokaza, postavljati pitanja kako okrivljeniku, tako i svjedocima i vještacima.

Važno je naglasiti da na presude sudova bile one optužujuće, oslobađajuće ili odbijajuće, te na izbor i visinu određene sankcije u osuđujućoj presudi, vi kao žrtva i oštećena strana **nemate pravo žalbe**.

11. BEZ SVJEDOKA NEMA PRAVDE

Žrtva ste teškog kaznenog djela? Pozvani ste svjedočiti na sud?

Tko su žrtve?

Žrtve kaznenog djela su osobe koje zbog počinjenja kaznenog djela trpe fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda.

Tko su svjedoci?

Kao svjedoci pozivaju se osobe za koje je vjerojatno da će moći dati obavijesti o kaznenom djelu i počinitelju i o drugim važnim okolnostima. Svaka osoba koja se poziva kao svjedok dužna je odazvati se pozivu, a ako ovim Zakonom nije drukčije propisano, obvezna je i svjedočiti.

Biti žrtva ili svjedok često može biti neugodno iskustvo, pogotovo kada imate osjećaj da ste u beznađnoj situaciji. Odjeli za organiziranje i pružanje podrške svjedocima i žrtvama, nevladine udruge i javne institucije ovdje su da bi vam pomogle.

11.1. Prava žrtava

Važno je znati prava žrtava prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji

(1) Žrtva nasilja u obitelji ima sljedeća prava:

1. pravo na pristup službama za potporu žrtvama nasilja u obitelji
2. pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama nasilja u obitelji
3. pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde
4. pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka
5. pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju svih radnji u kojima sudjeluje
6. pravo da na njezin zahtjev, bez nepotrebne odgode, bude

- obaviještena o ukidanju zadržavanja ili bijegu okrivljenika te stavljanju izvan snage odluke o izricanju zaštitnih mjera i ukidanju mjera opreza koje su određene radi njezine zaštite ili otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora
7. pravo na tajnost podataka čijim bi se otkrivanjem mogla ugroziti njezina sigurnost ili sigurnost osoba iz članka 8. stavka 1. i 2. ovoga Zakona te pravo zahtijevati isključenje javnosti u postupku pred sudom
 8. pravo na opunomoćenika u postupku
 9. pravo, na vlastiti zahtjev, biti obaviještena o poduzetim radnjama povodom prijave i o ishodu postupka
 10. pravo biti ispitana bez neopravdane odgode nakon podnošenja prijave, pravo zahtijevati da bude ispitana u postupku pred sudom te pravo da se daljnja ispitivanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe prekršajnog postupka
 11. pravo biti ispitana na policiji od strane osobe istog spola
 12. pravo na izbjegavanje kontakta s počiniteljem prije i tijekom postupka, osim ako prekršajni postupak zahtijeva takav kontakt
 13. pravo na privremeni smještaj u odgovarajuću ustanovu sukladno posebnom zakonu
 14. pravo na policijsku zaštitu i osiguranje, po nalogu suda, u svrhu neometanog uzimanja osobnih stvari prilikom napuštanja zajedničkog kućanstva
 15. druga prava propisana zakonom kojim se uređuje kazneni postupak, osim onih prava koja po naravi stvari može imati samo žrtva kaznenog djela.
- (2) Tijela koja postupaju povodom nasilja u obitelji dužna su već pri poduzimanju prve radnje u kojoj žrtva sudjeluje obavijestiti žrtvu na njoj razumljiv način o svim pravima koja ima sukladno odredbama ovog Zakona te zakona kojim se uređuje kazneni postupak.
 - (3) Tijela iz stavka 2. ovoga članka dužna su uvjeriti se da je žrtva danu obavijest o pravima razumjela.
 - (4) U slučaju kada je potrebno ispitati dijete žrtvu nasilja u obitelji, tijela iz stavka 2. ovoga članka dužna su dijete žrtvu ispitati uz primjenu odredaba zakona kojim se uređuje kazneni postupak o posebnom načinu ispitivanja djece.

- (5) Ako je dijete žrtva nasilja u obitelji, a interesi djeteta u suprotnosti su s interesima roditelja, nadležno tijelo će pozvati nadležno tijelo socijalne skrbi radi imenovanja posebnog skrbnika. Poseban skrbnik ovlašten je davati sve izjave i poduzimati sve radnje na koje je ovlaštena žrtva. Iznimno, dijete žrtva nasilja u obitelji koje je navršilo 16 godina može samostalno davati izjave i poduzimati radnje u postupku.
- (6) Ako je žrtva nasilja u obitelji dijete, obavijesti iz stavka 1. točke 6. i 9. ovoga članka daju se po službenoj dužnosti.

(Članak 6. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji NN 70/17)

11.2 Tražiti pomoć prvi je korak u rješavanju problema.

Zatražite pomoć, podršku, informacije i savjetovanje jer to vam može pomoći u iznalasku rješenja, donošenju važnih odluka i osnažiti vas da proces izlaska iz nasilja bude manje traumatičan.

Mnoge nevladine udruge i javne institucije u Republici Hrvatskoj pomažu žrtvama u suočavanju s psihološkim, emotivnim, socijalnim i drugim teškoćama, pružajući emocionalnu i/ili praktičnu pomoć, zaštitu, savjete i informacije.

Prvi korak uvijek je težak.

Potražite pomoć i podršku. Niste same!

Prekinuti nasilnu vezu nije lako. Možda vjerujete da će se vaš partner zaista promijeniti ili se možda bojite da će se sve pogoršati ako pokušate otići. Bez obzira na razloge, trebate znati da je pomoć dostupna ako se odlučite na promjenu.

12. PODACI ISTRAŽIVANJA - HRVATSKA

12.1 Neka od istraživanja

Istraživanje koje je provela druga Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI) 2018. godine **na uzorku mladih u dobi od 16 do 26 godina**, u okviru projekta 'Love&Respect - prevencija nasilja u adolescentskim vezama.

Rezultati istraživanja: **58 % mladih** doživjelo neki oblik nasilnog ponašanja u partnerskim vezama. Istovremeno, čak **70 % mladih** izjavljuje da su doživljavali takva ponašanja kroz duži vremenski period. Najčešće se radi o psihičkom nasilju koje uključuje kontrolirajuće i posesivno ponašanje, izrazitu ljubomoru i ucjene.

Nametanje osjećaja krivnje zbog provođenja vremena s prijateljima i obitelji doživljava višekratno jedna od šest mladih osoba, dok jedna od deset mladih osoba kontinuirano doživljava emocionalne ucjene u vezi (npr. 'ako ne učiniš to i to prekinut ću s tobom'). Isto toliko ih doživljava ponižavanje od strane partnera, odnosno partnerice koji im govore da 'ništa ne vrijede', 'trebaju smršaviti', 'glupi su' i slično.

18,2 % djece doživjeti će neki oblik seksualnog nasilja prema blažem, a **13,7%** prema težem kriteriju (Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba, 2006.)

17,5 % žena doživjelo je silovanje ili pokušaj silovanja (Ženska soba, 2005.)

Žene koje su doživjele seksualno nasilje od strane partnera prijavljuju veći broj rizičnih faktora za femicid, od žena koje su doživjele nasilje u obitelji bez seksualnog nasilja (McFarlane, 2005)

Za žene koje doživljavaju fizičko i seksualno nasilje u obitelji: veća vjerojatnost da će biti fizički **teško povrijeđene ili ubijene**, u odnosu na žrtve drugih oblika nasilja u obitelji.

Društveno okruženje može utjecati na smanjenje nasilja

Polazeći od stanovišta da se vrijednosti, ponašanje i stavovi uče prema modelu ponašanja u obitelji, a isto tako i u društvenom okruženju, velika odgovornost je na svakome pojedincu u izgradnji nenasilnog, ravnopravnog i tolerantnog okruženja.

Svaka promjena kreće od nas samih, jer jedino što možemo je mijenjati sebe kroz stalno učenje i rad na sebi.

Činjenica je da smo različiti, a netrpeljivost nastaje upravo zbog naših razlika. Ne možemo promijeniti tko smo, a predrasude nastaju i na temelju našeg spola.

Ostvarimo nenasilno i ravnopravno društvo

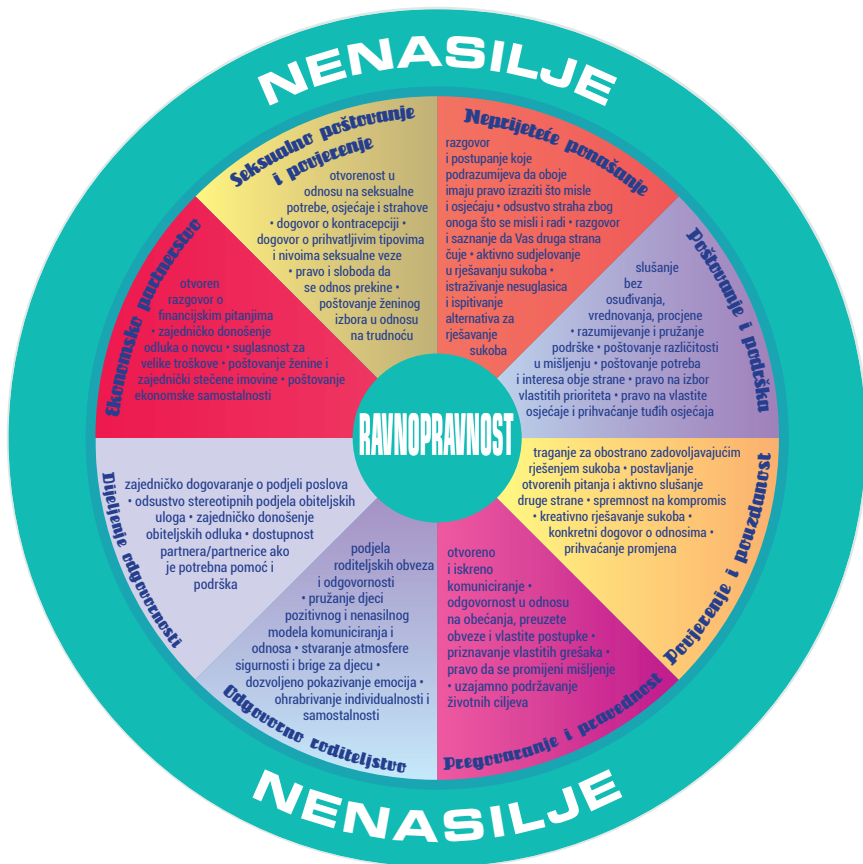
Budimo pozitivan primjer i uvažavajmo svoje partnerice i partnere kao jednako vrijedne i ravnopravne.

Pospješimo komunikaciju u obitelji i naučimo se uvažavanju tuđih potreba, različitih mišljenja i nenasilnom rješavanju sukoba.

Osvijestimo postojanje stereotipa i predrasuda jer njihovim prepoznavanjem u oblikovanju svoga stava učinili smo prvi korak u njihovom razbijanju, ali i prvi korak u postizanju tolerancije i uvažavanja različitosti.

Prihvatimo ravnopravnost spolova kao najvišu vrednotu baš onako kako ju definira Ustav Republike Hrvatske, svi Europski i Međunarodni dokumenti. Obiteljsko nasilje i nasilje prema ženama je rodno uvjetovano nasilje, a proizlazi upravo iz rodne neravnopravnosti u društvu.

Uspostava stvarne ravnopravnosti spolova dovodi do smanjenja nasilja

RAVNOPRAVNOST SPOLOVA označava potpunu jednakost žena i muškaraca odnosno jednaku prisutnost žena i muškaraca u svim područjima javnog i privatnog života, njihov jednak i ravnopravan status, njihove jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava te pravo na jednaku korist od ostvarenih rezultata.

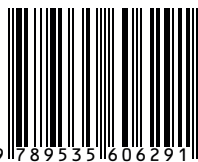
LITERATURA

1. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji(NN 70/17;NN 126/19)
2. Ajduković M, Pavleković G: Nasilje nad ženom u obitelji, Društvo za psihološku pomoć, Zagreb, 2004
3. Kolesarić D, Hećimović I: "Vodič kroz pravo na život bez nasilja", S.O.S. Telefon - poziv u pomoć, Virovitica, 2010
4. Europski institut za ravnopravnost spolova: Pregled provedbe Pekinške platforme za djelovanje u državama članicama EU -a: Nasilje nad ženama - Podrška žrtvama
5. Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje 2017-2022
6. Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji
7. Buljan Flander, G. (2007.). Izloženost djece nasilju: Jesmo li nešto naučili? U: V. Kolesarić (ur.) Psihologija i nasilje u suvremenom društvu Zbornik radova znanstveno-stručnog skupa Psihologija nasilja i zlostavljanja, Osijek, 45-52.
8. D.Kolesarić "Mitovi i činjenice o nasilju u obitelji", S.O.S. Virovitica 2017
9. Ines Hećimović, D. Kolesarić, "Kada znaš nije te strah" S.O.S. telefon poziv u pomoć, 2012
10. Ines Hećimović, D. Kolesarić, "Priručnik za žrtve i svjedoke u kaznenom postupku", S.O.S. Virovitica 2015
11. Istraživanje prevencija nasilja u adolescentskim vezama, Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje (CESI) 2018
12. Istraživanje o iskustvu žena o seksualnom nasilju, Ženska soba (2005)

Ministarstvo rada, mirovinskoga
sustava, obitelji i socijalne politike

ISBN 978-953-56062-9-1

9 789535 606291

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost
udruge S.O.S. Virovitica.